

СӨЖ

Пәні:Анатомия-1

Тақырыбы:Халықаралық номенклатура.Біліктер мен жазықтар туралы түсініктер.Қанқадан жалпы шолу.Тұлға сүйектерінің құрылысы:омыртқалар,төс, қабырғалар.

Орындаған:Мейрам Д.О
Тексерген:Токанова Д.М

Кіріспе

Анатомия терминдерінің алғашқы латын тіліндегі тізімі 1887 жылы Германияда шетелдің көрнекті ғалымдарының қатысуымен құрастырылды. Бұл тізім Германия анатомиялық қоғамының 1895 жылғы Базельде өткен конгресінде бекітілді (В.N.A). 1935 жылы Германия анатомиялық қоғамының Йенде өткен съезі анатомия терминдердің жаңа тізімін қабылдады (I.N.A. – Ienar Nomina Anatomica). 1955 жылы Парижде анатомиялық номенклатураның (P.A.N,) жаңа тізімі қабылданды. 1965 жылы Висбаденде өткен VIII халықаралық конгресі анатомиялық терминдерге мыңнан аса өзгертулер мен толықтырулар енгізді. Сонымен қатар P.N.A-ға сәйкес келетін әр ұлттың анатомиялық номенклатураларын жасау ұсынылды. 1959 жылы Кеңестер одағы кезінде денсаулық сақтау Министрлігінің ғылыми кеңесі P.N.A номенклатура сәйкес тек орыс анатомиялық номенклатурасы қолданылсын деп қаулы шығарды. Алғаш рет P.N.A терминдеріне сәйкес орыс анатомиялық терминдерінің ресми тізімін Д.А Жданов пен профессор Ю.Н. Копаев жасады. Алайда, бұл тізім көптеген сынскер-тпелерге тап болды. Соңынан анатомдар, гистологтар және эмбриологтардың бүкіл одақтық съезінде орыс анатомиялық номенклатурасы бекітіліп, С.С. Михайловың редакциядауымен тек 1980 жылы ғана жарық көрді. Тұңғыш қазақтың анатомиядағы атау-терминдерді ғылыми жолмен текскріп, бір жүйеге келтіру мәселелері 1963, 1966 жылдары баспадан шыққан А.Р. Рақышевтың <Анатомия терминдерінің қазақша-орысша-латынша сөздігінен> басталады. Содан, осы кейінгі 40 жыл ішіндегі еңбектердің қорытындысы ретінде қазақтың өз ұлттық анатомия номенклатурасы Халықаралық анатомия номенклатурасымен сәйкестіріле (латын, орыс тілдерінде) 2003жылы баспадан шығарылды.

Сагитталды жазықтық- дененің дәл ортасынан медиалды өтеді, оны симметриялы оң және сол екі жаққа бөлетін вертикальды жазықтық.

Фронталды жазықтық- вертикалды, бірақ сагитталды жазықтыққа тікбұрыш жасай өтетін жазықтық. Яғни маңдайға параллель жүргізіледі. Ол денені алдыңғы және артқы бөлімдерге бөледі.

Горизонталды жазықтық- сагитталды жазықтыққа да, сондай-ақ фронталды жазықтыққа да тікбұрыш жасай тікбұрыш жасай жүргізіледі. Ол денені жоғарғы және төменгі бөлімдерге бөледі.

Medialis, медиальды (medianium-ортасы)- дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындарының орта жазықтыққа жақын орналасқандары.

Lateralis, латеральды (lateralis-бүйір)- дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындарының орта жазықтықтан алыстау орналасқандары.

Anterior, алдыңғы немесе вентральды, **ventralis** (venter-іш)- дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындарының дененің алдыңғы бетіне жақындау орналасқандары.

Posterior, артқы немесе дорсалды, **dorsalis** (dorsum-арқа) дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындарының дененің алдыңғы бетіне жақындау орналасқандары.

Superior, жоғарғы- вертикалды бағытта дененің жоғарғы жағына жақындау орналасқан дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындары.

Inferior, төменгі- вертикалды бағытта дененің төменгі жағына жақындау орналасқан дененің жекелеген нүктелер мен сызықтардың орындары.

Проксималды, жақын- қол аяқ бөліктерінің тұлғада қол аяқтың басталатын жеріне жақындау бөліктері.

Дисталды, алыстағы- қол аяқ бөліктерінің тұлғада қол аяқтың басталатын жеріне алыстау орналасқан бөліктері.

Көбінесе дене қуысы немесе тұтас ағзаларға қатысты орналасуды ішіне қаранқырай немесе сыртына қаранқырай деген мағынада қолданылатын терминдер.

Externus- сыртқы

Internus- ішкі

Ағзаның беткі жағынан тиісінше шамалы тереңдеу немесе көбірек тереңдеу орналасқан дегенді белгілеу үшін қолданылатын терминдер.

Superficialis- беткі

Profundus- терең

Magnus-үлкен

Parvus-кіші

Major-үлкендеу

Minor-кішілеу

Адам қаңқасына жалпы шолу

Os, ossa-сүйек

Skeleton-қаңқа

Vertebra-омыртқа

Cranium-бассүйек

Columna vertebralis-Омыртқалық бағана

Clavicula-бұғана

Costa-қабырға

Sternum-төс

Ulna-шынтак жілік

Phalanges-бунақтар

Ossa carpi-білезіктік сүйектер

Metacarpus-алақандық сүйектер

Radius-қар жілік

Humerus-тоқпан жілік

Os coxae-жамбас

Os ilium-мықындық сүйек

Os sacrum-сегіз көз
Os pubis-қасағалық сүйек
Os ischi-шонданайлық сүйек
Os femoris-ортан жілік
Patella-тізелік тобық

Fibula-кіші жілік
Tarsus-тілерсек
Ossa metatarsi-табандық сүйектер
Digiti-бақайлар
Tibia-асықты жілік

Vertebrae cervicales-мойын омыртқалары
Corpus vertebrae-омыртқа денесі
Processus costalis-қабырғалық өсінді
Processus transversus-көлденең өсінді
Processus articularis superior-буындық жоғарғы өсінді
Processus spinosus-қылқандық өсінді
Foramen processus transverses-көлденең өсіндің тесігі
Atlas-атлант, ауыз омыртқа I мойын омыртқа
Arcus anterior-алдыңғы доға
Arcus posterior-артқы доға
Massa lateralis-латералдық масса
Sulcus a. Vertebralis-омыртқалық артеринің жүлгесі
Tuberculum posterius-артқы төмпешік
Tuberculum anterius-алдыңғы төмпешік
Fovea articularis superior-буындық жоғарғы шұңқыр
Fovea articularis inferior -буындық төменгі шұңқыр

Біліктік омыртқа II мойын омыртқа
Facies articularis posterior-буындық артқы беті
Dens(axis)-тіс
Facies articularis superior-буындық жоғарғы бет
Arcus vertebralis-омыртқалық доға
Facies articularis anterior-буындық алдыңғы бет

Vertebrae thoracicae-кеуде омыртқалары
Corpus vertebrae-омыртқаның денесі
Fovea costalis superior-қабырғалық жоғарғы шұңқыр
Fovea costalis inferior-қабырғалық төменгі шұңқыр
Incisura vertebralis superior-омыртқалық жоғарғы тілік
Incisura vertebralis inferior-омыртқалық төменгі тілік
Fovea costalis processus transversus-көлденең өсіндінің қабырғалық шұңқыры

Vertebrae lumbales-бел омыртқалары
Processus mamillaris-емізік тәрізді өсінді
Processus accessorius-қосымша өсінді

Vertebrae sacrales-сегізкөз омыртқалары
Basis ossis sacri-сегізкөздің негізі
Lineae transversae-көлденең сызықтар
Os coccygis-құйымшақ

Foramina sacralia pelvina-сегізкөздік жамбастық тесіктер

Pars lateralis-латералдық бөлік

Canalis sacralis-сегізкөздік өзек

Tuberositas sacralis-сегізкөздік бұдырмақ

Crista sacralis intermedia-сегізкөздік аралық қыр

Cornu sacrale-сегізкөздік мүйіз

Hiatus sacralis-сегізкөздік саңылау

Crista sacralis mediana-сегізкөздік орталық қыр

Crista sacralis lateralis-сегізкөздік латералдық қыр

Ala sacralis-сегізкөздік қанат

Costae-қабырғалар

Costae verae-нағыз, шын қабырғалар

Costae spuriae-жалған қабырғалар

Costae fluctuantes-толқушы қабырғалар

Caput costae-қабырғаның басы

Facies articularis capitis costae-қабырға басының буындық беті

Crista capitis costae-қабырға басының қыры

Collum costae-қабырғаның мойыны

Corpus costae-қабырғаның денесі

Sulcus costae-қабырғаның жүлгесі

Angulus scostae-қабырғалық бұрыш

Tuberculum costae II-II қабырғаның төмпешігі

Tuberositas m. serrati anterioris-тістік алдыңғы бұлшықеттің бұдырмағы

Sternum-төс

Manubrium sterni-төстің сабы

Corpus sterni-төстің денесі

Processus xiphoideus-семсер тәрізді өсінді

Incisura jugularis-мойындырықтық тілік

Incisura clavicularis-бұғаналық тілік

Angulus sterni-төстің бұрыш

Incisura costales I-I қабырғаның тілігі.